

คุณธรรมและเจตคติสำหรับเด็กอนุบาล

รองศาสตราจารย์พูนสุข บุญสวัสดิ์

คุณธรรมเป็นพื้นฐานทางจิตใจและเจตคติ อันนำไปสู่การกระทำที่ดีและถูกต้อง คุณธรรมและเจตคติจะเป็นปัจจัยให้เด็กพร้อมที่จะเผชิญโลกได้อย่างมั่นคงและมีความสุข

การปลูกฝังคุณธรรมและเจตคติให้แก่เด็กตั้งแต่วัยเยาว์จะช่วยให้เด็กพัฒนาคุณธรรมและเจตคติขึ้นในตัวเองอย่างได้ผล ครูจึงต้องแสวงหากิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัย จริยธรรม คุณธรรม และเจตคติ ให้เกิดขึ้นในเด็กอย่างมีประสิทธิภาพที่ดีและเหมาะสม

สิ่งที่นำเสนอต่อไปนี้ เป็นแนวทางหนึ่งที่เป็นตัวอย่างได้ดีสำหรับการพัฒนาคุณธรรมและเจตคติให้แก่เด็กอนุบาล

เป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้

เป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรฯ มีดังนี้

เป้าหมายที่ 1 ปฏิบัติตนเป็นคนดี

มาตรฐานที่ 1 ยึดมั่นในคุณธรรม

มาตรฐานที่ 2 มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ผู้อื่น และการทำงาน

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกฝังลักษณะนิสัยในเรื่องคุณธรรมและเจตคติ ซึ่งเป็นตัวหล่อหลอมเด็กให้เป็นคนดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข มี 2 มาตรฐาน คือ ยึดมั่นในคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ผู้อื่น และการทำงาน

1. การยึดมั่นในคุณธรรม

การพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก ด้วยการทำตนเป็นแบบอย่าง และนำให้เด็กปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา 3 ประการ คือ เว้นชั่ว ทำดี และฝึกจิตให้ผ่องใส ดังนี้

1.1 การเว้นชั่ว หรือไม่ทำความชั่ว เพื่อป้องกันเด็กจากความชั่ว ด้วยการห้ามปรามไม่ให้ทำสิ่งที่ผิด ชี้แนะให้เห็นเหตุผลและโทษของการทำผิด ได้แก่ การรักษาศีล 5 คือ

1.1.1 ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทรมานสัตว์ ไม่รังแกหรือไม่ทำร้ายผู้อื่น

1.1.2 ไม่ลักทรัพย์ หรือไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตน

1.1.3 ไม่แย่งชิงของรักของหวงของผู้อื่น

1.1.4 ไม่พูดปด ไม่พูดคำหยาบคายคำทอ หรือไม่พูด ใส่ร้ายผู้อื่น

1.1.5 ไม่ลองสูบ หรือไม่ดื่มสิ่งมึนเมา

การเว้นชั่วคราวด้วยการรักษาศีล 5 นี้ จะควบคุมความประพฤติของเด็กให้เป็นไปในทางดีงาม

1.2 การทำดี หรือทำความดี ได้แก่ การมีคุณธรรมอันเป็นพื้นฐานทางจิตใจที่นำไปสู่การกระทำที่ดีและถูกต้อง ซึ่งอำเภอ สุจริตกุล ได้กล่าวว่า คุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กปฐมวัย มี 9 ประการ คือ

1.2.1 ความมีวินัย หมายถึง ความสามารถควบคุมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในระเบียบและวัฒนธรรม ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่กำหนดกันไว้ และเชื่อฟังพ่อแม่ คุณครู และผู้ใหญ่ เช่น การฝึกให้เด็กยอมรับข้อตกลงและทำตามข้อตกลง การควบคุมให้กระทำกิจกรรมต่างๆ ตามเวลา เช่น กินอาหาร เล่น พักผ่อน ฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ ตื่นนอน แต่งตัวไปโรงเรียน

1.2.2 ความมีสติ หมายถึง ความรู้สึกตัวทั่วพร้อม คือ รู้ตัวทุกขณะที่กำลังทำอะไรอยู่ ระมัดระวังในการเคลื่อนไหวร่างกายตลอดเวลา รู้ตัวที่กำลังยืน กำลังเดิน กำลังนั่ง กำลังนอน หรือกำลังวิ่ง ถ้าเรามีสติในการกระทำทุกอย่าง ไม่ว่าจะคิด จะพูด หรือทำอะไรใด จะเกิดสมาธิ คือ ใจสงบ ซึ่งจะเกิดผลที่ดีงามและถูกต้อง มีความเข้าใจ จำแนก และสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

1.2.3 ความกตัญญู คือ การรู้จักบุญคุณของคนอื่นที่มีพระคุณแก่ตน ระลึกถึงคุณความดีของท่านอยู่เสมอ และมีกตเวทิตี คือ การตอบแทนพระคุณของผู้มีคุณนั้นด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลเท่าที่จะทำได้

1.2.4 ความเมตตา หมายถึง ความรัก หวังดี อยากให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา หมายถึง การช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ผู้มีเมตตากรุณาจะไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนรังแกผู้ใด มีแต่จะรู้จักเห็นใจผู้อื่นและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่ผู้อื่น

1.2.5 ความอดทน คือ การมีจิตใจเข้มแข็ง ยอมรับสภาพที่ตนไม่พอใจได้ เช่น อดทนต่อความเหนื่อย ความหิว ความเจ็บปวดเล็กน้อย อดทนต่อความโกรธ ความไม่พอใจ ความเศร้าโศกเสียใจ อดทนต่อความอยากได้ และการรอคอย ความอดทน ทำให้เป็นคนเข้มแข็ง รู้จักให้อภัยผู้อื่น ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี และสามารถทำงานให้สำเร็จได้

1.2.6 ความซื่อสัตย์ คือ การปฏิบัติตนตรงต่อความเป็นจริง ตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง รักษาความสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และยอมรับผิดเมื่อทำผิด

1.2.7 ความประหยัด คือ การรู้จักใช้ทรัพย์สิน สิ่งของ และเวลาน้อยที่สุด แต่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หากมีส่วนที่เหลือก็รักษาเพื่อเก็บออมไว้ใช้ในโอกาสอื่น ผู้ที่มีความประหยัดจะพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่และใช้ให้คุ้มค่า รู้จักประมาณในการกิน รู้จักทำของเล่นหรือของใช้จากวัสดุเหลือใช้

1.2.8 ความขยัน คือ ความพยายามในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างสม่ำเสมอ ไม่ท้อถอยเพื่อให้งานสำเร็จ กระตือรือร้นในการทำงาน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง

1.2.9 ไม่เห็นแก่ตัว คือ การกระทำที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนส่วนตน ไม่เอาแต่ใจตัวเอง ไม่เอาเปรียบใคร ไม่เอาตัวรอดแต่ผู้เดียว รู้จักเกรงใจผู้อื่น ให้แก่ส่วนรวมโดยเสียสละความสุขและประโยชน์ของตนเพื่อสันติสุขของสังคม

1.3 การทำจิตใจให้ผ่องใส และสงบ

1.3.1 ฝึกสติให้่องไว

1.3.2 ฝึกสมาธิ ให้มีความคิดแน่วแน่ ตั้งใจจริง ทำใจให้สงบ

1.3.3 มีความเพียรถูกต้อง

2. การมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ผู้อื่น และการทำงาน

2.1 เห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสิ่งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

2.2 ภาควุฒิใจในความสำเร็จ

2.3 เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2.4 มีความเชื่อมั่นในตนเอง

2.5 มุ่งมั่นในการทำงานให้เสร็จ

2.6 ยอมรับและเรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาด

2.7 มองโลกในแง่ดี

2.8 ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ตามวัย

แนวทางการจัดการเรียนการสอน

การปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้ดี ต้องใช้กลวิธีการสอนที่หลากหลาย ผสมผสานกันหลายรูปแบบ ทั้งวิธีตรง และวิธีสอดแทรกอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี นอกจากนี้ครูยังต้องเป็นผู้ปฏิบัติดี โดยทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก และปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรต่อเด็กด้วย

การสอนคุณธรรมพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงอุปนิสัย และพื้นฐานของตัวผู้เรียน กระบวนการสอนที่พระพุทธองค์ทรงใช้อย่างได้ผล มี 4 ขั้นตอนหลักๆ ได้แก่

1. การชี้ให้ชัด (สันทสสนา) ได้แก่ การอธิบายหรือแสดงข้อความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ อย่างชัดเจน เหมือนให้ผู้เรียนได้เห็นด้วยตาตนเอง

2. การชักชวนให้ปฏิบัติ (สมาทปนา) ได้แก่ การชักชวนให้ผู้ฟังเว้นสิ่งชั่วและประพฤติสิ่งดี

3. การร่ำใจให้กล้าหาญ (สมุตเตชนา) ได้แก่ การช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกกล้าที่จะทำความดีและละเว้นความชั่ว

4. การปลุกใจให้ร่าเริง (สัมปหังสนา) ได้แก่ การช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ เห็นคุณค่าของการละเว้นชั่ว และทำดี (ทิตสนา แชมมณี และคณะ, 2535)

อัมไพ สุจริตกุล ได้สรุปเป็นข้อความสั้นๆ ว่า “แจ่มแจ้ง จูใจ แก่กล้า และร่าเริง”

หลักการสอนที่ อัมไพ สุจริตกุล (2545) ได้ปรับเข้ากับแนวคิดใหม่ในการสอน มีดังนี้

1. บอกให้รู้ ใช้วิธีบรรยาย แนะนำให้ค้นคว้า นำมาอภิปราย ครูต้องสอนสนุก ใช้อุปกรณ์ สื่อการสอนเต็มที่

2. ทำให้ดู ต้องสอนด้วยตัวอย่าง โดยปฏิบัติให้ศิษย์เห็นเป็นตัวอย่าง

3. ให้เห็นประโยชน์จริง แสดงให้เห็นทันทีว่าทำแล้วเกิดประโยชน์ นำไปใช้ในชีวิตจริงได้

สรุป

การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อให้เด็กเกิดคุณธรรม ต้องให้เด็กเห็นตัวอย่างจากการกระทำด้วยตัวเอง ➡ เกิดการยอมรับ ➡ เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด ➡ เปลี่ยนพฤติกรรม

ตัวอย่างกิจกรรม

(สรุปจากอำไพ สุจริตกุล และคณะ, 2531)

การปลูกฝังคุณธรรมและเจตคติ ต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ด้วยการสอดแทรกไปกับการเรียนรู้เรื่องต่างๆ

ตัวอย่างกิจกรรมให้เด็กยึดมั่นในคุณธรรม

1. ครูสอนให้เด็กเข้าใจและจำว่า “เว้นชั่ว ทำดี และฝึกจิตใจให้ผ่องใส คือ คำสอนของพระพุทธเจ้า”
2. ครูสอนให้เด็กร้องเพลงคุณธรรมเด็กไทย และอธิบายความหมายของคุณธรรมทั้ง 9 ประการให้เด็กเข้าใจพอสังเขป

เพลง คุณธรรมเด็กไทย

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

เด็กดีมีวินัย (ซ้ำ)

สติมั่น กตัญญู เมตตา อดทน
ซื่อสัตย์ ประหยัด ทุกคน (ซ้ำ)
ขยัน พึ่งตน ไม่เห็นแก่ตัว

ตัวอย่างกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม

1. ตัวอย่างกิจกรรมให้เด็กเว้นชั่วโดยการรักษาศีล 5

1.1 ครูเล่านิทาน หรือ เล่าเรื่องให้เด็ก ๆ ฟังเกี่ยวกับคนที่ทำผิดศีล โดยมีสื่อ ประกอบด้วย เช่น หุ่นเชิด หุ่นชัก รูปภาพ เป็นต้น หรืออาจให้เด็กๆ ช่วยกันเชิดหุ่นก็ได้ นิทานที่ควรนำมาเล่า เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป หรือเรื่องราวต่างๆ ในหนังสือพิมพ์ หรืออาจเป็นเรื่องราวที่ครูแต่งเอง ตัวอย่างนิทานและเรื่องราว เช่น

- 1) นิทานเรื่อง “เด็กตีรังผึ้ง” มีเนื้อเรื่องย่อดังนี้
มีเด็กคนหนึ่ง พอเห็นผึ้งก็อยากได้ แต่ไม่รู้วิธี จึงเอาไม้ตีรังผึ้งและเอาก่อนหินขว้างจนรังผึ้งตกลงมา ผึ้งผึ้งแตกรัง บินมารุมต่อยเด็กคนนั้นจนบวมไปหมดทั้งตัว เจ็บปวดแสนสาหัส โชคดี

ที่แม่มาพบเข้ารีบพาไปโรงพยาบาลให้หมอรักษาได้ทัน ถ้าไม่มีใครไปพบก็จะต้องตายเพราะทนต์พิษของผึ้งไม้ไหว (สอนศีล ข้อ 1)

2) นิทานเรื่อง “นายพรานกับพระ” มีเนื้อเรื่องย่อ ดังนี้

พระรูปหนึ่งเดินทางไปในป่า เห็นกวางติดแร้วอยู่ที่สงสาร จึงช่วยให้พ้นทุกข์ทรมาณ โดยปล่อยสัตว์ให้หนีไป เมื่อนายพรานมาเห็นเข้าก็โกรธมาก สั่งให้หมาไล่เนื้อของตนกัดพระ พระวิ่งหนีไม่ทันถูกฝูงหมากัดขาและจีวรฉีกขาด จนต้องหนีขึ้นไปบนต้นไม้ ฝูงหมาก็ตามไปตะกายอยู่ที่โคนต้นไม้ และกระโดดจะกัดให้ถึง พระกอดกิ่งไม้ไว้จะโหนตัวไต่ขึ้นกิ่งที่อยู่สูงขึ้นไป บังเอิญลมพัดจีวรปลิวตกลงมาคลุมตัวนายพรานซึ่งยืนอยู่ให้หมากัดพระ ฝูงหมาไล่เนื้อนึกว่าพระกระโดดลงมา จึงรุมกัดจนนายพรานตาย (สอนศีลข้อ 1)

3) นิทานเรื่อง “สอนลูกให้เป็นโจร” มีเนื้อเรื่องย่อ ดังนี้

มีแม่ลูกคู่หนึ่ง ค่อนข้างยากจน เพราะเป็นคนเกียจคร้าน ทุกครั้งที่ลูกแอบหยิบผลไม้หรือขนมของผู้อื่นมาบ้าน แทนที่แม่จะห้ามกลับชมว่าลูกเก่ง เมื่อลูกเติบโตขึ้นก็ลักขโมยของที่มีค่ามากขึ้นทุกที แม่ก็ไม่เคยห้ามปรามเลย จนในที่สุดลูกไปขโมยเครื่องเพชรของเศรษฐีและถูกจับได้ ขณะที่เขากำลังถูกนำไปขังคุก แม่ของเขาเดินร้องไห้ แล้วบอกกับลูกว่า “ลูกเอ๋ย แม่เองควรจะถูกลงโทษแทนลูก เพราะแม่ เป็นคนสอนลูกให้เป็นโจร” (สอนศีลข้อ 2)

เมื่อเล่านิทานหรือเล่าเรื่องจบแล้ว ครูอาจให้เด็กช่วยกันสรุปการกระทำของบุคคลในเรื่อง ให้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องที่ได้ฟัง ข้อคิดที่ได้ และให้เด็กๆ คิดว่าการปฏิบัติตัวที่ดีควรทำอย่างไร และอาจให้เด็กแสดงบทบาทสมมุติ หรือแสดงละครจากเรื่องราวที่ได้ฟัง

1.2 ครูสนทนาซักถามถึงประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับการกระทำต่างๆ เช่น

1) คนที่รังแกสัตว์ และผลที่ได้รับ (สอนศีลข้อ 1)

2) การแอบลักขโมยของผู้อื่น ตามที่เด็กเคยรู้มา (สอนศีลข้อ 2)

3) คนกินเหล้าเมาแล้วทะเลาะวิวาท หรือทำร้ายร่างกายกัน (สอนศีลข้อ 5)

ต่อจากนั้นจึงให้เด็กอภิปราย แสดงความคิดเห็นว่าการกระทำดังกล่าวนั้นดีหรือไม่ เพราะเหตุใด นักเรียนควรทำหรือไม่ และวิธีป้องกันไม่ให้ตนเองกระทำความชั่วนั้น

1.3 ครูสร้างสถานการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการผิดศีล เช่น ครูบอกให้นักเรียนนำตุ๊กตาหรือของเล่นที่นักเรียนรักมากมาจากบ้านคนละ 1 ชิ้น แล้วครูนัดหมายกับเด็กประมาณ 3-4 คน ที่พอมีความเข้าใจดีว่าครูจะให้เล่นละครเป็นตัวร้าย แย่งชิงของผู้อื่น ขณะที่เด็กๆ กำลังเล่นตุ๊กตาหรือของเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มๆ อยู่ เด็กโตที่นัดหมายกันไว้ก็จะเข้าไปแย่งของเล่นของเด็กแต่ละกลุ่มกำลังเล่นกันอยู่ สถานการณ์ต่อมาก็คือเกิดการฟ้องร้องระเบ็งเซ็งแซ่ ครูเรียกเด็กที่ถูกแย่งของเล่นมาลอบ

สถานการณ์นี้ครูถือโอกาสสอนถึงผลของการแย่งชิงของรักของหวงของผู้อื่น (สอนศีลข้อ 3)

ถ้าเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับการผิดศีลข้อ 2 ครูก็สอนให้เด็กๆ รู้จักรักษาข้าวของเครื่องใช้และเก็บไว้ให้ดีเมื่อของนั้นหายไปจากที่จะได้รู้ว่าของหายและรีบหาให้พบ เช่น เล่นของเล่นแล้วต้องเก็บเข้าที่เดิม วันหน้าจะมาเล่นอีกก็จะได้หาเจอ

1.4 ครูสอนให้เด็กร้องเพลง และทำท่าประกอบ เช่น

เพลง ทุ่งไหล่ปลา (สอนศีลข้อ 1)

เนื้อร้องและทำนอง: ผศ.กิตติยวดี บุญชื้อ

คูซิดู คูงไหล่ปลา	คูซิดู คูปลาหนิง
งูนี้หนา เป็นอันธพาล	งูนี้หนา นิสัยไม่ดี
เรารักกัน ไม่ควรแก่งกัน	เราเพื่อนกันไม่เป็นอย่างงู
เพื่อนอย่างงู เป็นอันธพาล	เพื่อนอย่างงู นิสัยไม่ดี

เพลง ไม่เอาของใคร (สอนศีลข้อ 2)

เนื้อร้องและทำนอง: อ.สุจินต์ ขวนชื่น

อันนี้ อันนั้น อันโน้น	อันโน้น อันนั้น อันนี้
อันไหน ไม่ใช่ของเรา	เราไม่เอามาครอบครอง
อันนี้ อันนั้น อันโน้น	อันโน้น อันนั้น อันนี้
อันไหนเป็นของเรา	เราจะเก็บเอาไว้ให้ดี

เพลง ไม่อยากได้ (สอนศีลข้อ 2, 3)

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ไม่อยากได้ ไม่อยากได้	ของใครใคร ไม่อยากได้เลย (ซ้ำ)
สิ่งใดได้มาโดยผิด	ฉันมาได้คิดคืนให้เขาไป
จะไม่แอบลักของใคร	เมื่อเติบโตใหญ่ฉันจะเป็นคนดี

เพลง ใจเขาใจเรา (สอนศีลข้อ 2, 3)

เนื้อร้องและทำนอง: อ.สงวนศรี บุญยามระ

ของ ของใคร ใครก็รัก	อย่าชิง ฉก ลัก ของรักใคร่ใคร
ของ ของเธอ หรือเธอจะให้	โปรดยั้ง ชั่งใจ คินเขาไปแหละดี

เพลง ทวงของรัก (สอนศีลข้อ 2, 3)

เนื้อร้องและทำนอง: อ.สงวนศรี บุญยามระ

ยั้งใจให้ดี ของนี้ของใคร	ฉันรักเพียงใด ของคินให้ฉัน
ถ้าเป็นของเธอ คงไม่ยอมเช่นกัน	ขอคินโดยพลัน ความสัมพันธ์ไม่คลาย

เพลง พูดคำจริง (สอนศีลข้อ 4)

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

พูดจริง คนเชื่อถือ   เพราะคำพูดคือ คำมั่นสัญญา
พูดปด เลวหนักหนา   มาเถิดมา พูดแต่คำจริง

เพลง นักเรียนไม่พูดร้าย (สอนศีลข้อ 4)

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล   ทำนอง: เพลงแม่สะเรียง

นักเรียนจำ อย่าพูดจาส่อเสียด   ไม่พูดหยาบเหยียด ให้เพื่อนได้อาย
เว้นคำเพื่อเจ้า หยาบคาย   เยี้ยเยาะถากถำทั้งหลาย
จงอย่าพูดร้าย เราต้องพูดคำจริง   ได้ประโยชน์ยิ่ง ชวนฟัง
เลือกแต่คำไพเราะ   ใช้คำพูดเหมาะสมและตรงตามจริง (ซ้ำ)

เพลง ไม่พูดร้าย (สอนศีลข้อ 4)

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล   ทำนอง: เพลงหม่องเลยะ

(สร้อย)   หม่องเล หม่องเล หม่องเลยะ
หม่องเล หม่องเล หม่องเลยะ (ซ้ำ)
เราจะไม่หลอกล่อใคร   จะไม่ใส่ร้ายใคร   จะพูดความจริงจ้ะ
คำที่เราให้สัญญา   จะไม่บิดพลิ้วพา   ให้เสียวาจาจ้ะ
(สร้อย)

เพลง สิ่งเสพติด (สอนศีลข้อ 5)

เนื้อร้อง: วิรัช ธรรมแสง   ทำนอง: เพลง Jingle Bell

เฮโรอีน เฮโรอีน   รวมทั้งฝิ่น กัญชา
เสฟเข้าไป มันจะพา   ให้ร่างกายทรุดโทรม
ทั้งสุรา ทั้งเหล้ายา   ที่เห็นตี๋มครามโครม
ทั้งบุหรี่ ที่นิยม   ล้วนเป็นยาเสพติด
กระดุกที่มันเดินได้   นั้นแหละใช้ยาเสพติด
ขาดเสฟเหมือนคนสิ้นคิด   ชีวิตไม่เกรงไม่กลัว
เราคนไทย เป็นคนไทย   อย่าหลงใฝ่เมามัว
ยาเสพติด เป็นของชั่ว   ควรหลีกเลี่ยงให้ไกล

2. ตัวอย่างกิจกรรมให้เด็กทำดี เพื่อปลูกฝังอุปนิสัยให้เด็กมี คุณธรรม 9 ประการ คือ มีวินัย มีสติ กตัญญู เมตตา อุตุน ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยัน และไม่เห็นแก่ตัว โดยให้เด็กฝึกร้องเพลง “คุณธรรมเด็กไทย” นอกจากนี้กิจกรรมที่สำคัญ คือ ครูแสดงให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่างที่ดีและมีกิจกรรมตัวอย่างฝึกคุณธรรมดังนี้

2.1 ตัวอย่างกิจกรรมฝึกความมีวินัย

1) ครูเล่านิทานเรื่อง “ลูกไก่ค้อ” ซึ่งมีเนื้อหาเรื่องย่อ ดังนี้

แม่ไก่พาลูกไปคุ้ยเขี่ยหาอาหารและสอนลูกๆ ว่าอย่าไปใกล้ลำธารจะตกน้ำตาย เพราะไก่อ้วนน้ำไม่เป็น ลูกไก่ตัวน้องอยากเห็นน้ำใสดูเปิดลอยน้ำ จึงไปริมฝั่ง ลูกเปิดร้องชวนให้มาว่ายน้ำด้วยกัน ลูกไก่นึกสนุก ลืมคำสั่งของแม่ ก็กระโดดลงน้ำ ลูกไก่อ้วนน้ำไม่เป็นจึงจมลงไป ลูกเปิดมาช่วย แต่ลูกไก่ขึ้นฝั่งไม่ได้ ลูกไก่ตัวพี่รีบไปบอกแม่ แม่ไก่จึงร้องเรียกแม่เปิดช่วยแม่เปิดใช้ปากคุนลูกไก่ไปที่ น้ำตื้น จึงขึ้นตลิ่งได้ ลูกไก่เกือบตาย เพราะไม่เชื่อฟังแม่ แต่โชคดีรอดตายเพราะลูกเปิดและแม่เปิดช่วย แม่ไก่และลูกไก่ขอบคุณแม่เปิดและลูกเปิดที่ช่วยชีวิตลูกไก่ไว้ได้

หลังจากเด็กๆ ฟังนิทานจบแล้ว ครูนำให้เด็กๆ สรุปข้อคิดเตือนใจว่าลูกไก่เกือบตาย เพราะไม่เชื่อฟัง คนที่เชื่อฟัง เรียกว่าเป็นคนมีวินัย ต่อจากนั้นอาจให้เด็กๆ ช่วยกันเชิดหุ่น มีตัวหุ่น 5 ตัว คือ ลูกไก่ตัวน้อง ลูกไก่ตัวพี่ แม่ไก่ ลูกเปิด และแม่เปิด โดยให้เด็กๆ พุดตามเรื่องลูกไก่ค้อที่ครูเล่าให้ฟัง หรือให้เด็กสวมมงกุฎสัตว์ 5 ตัว แล้วแสดงบทบาทสมมติ

2) ครูให้เด็กทำกิจกรรมรถไฟ

โดยให้ดูภาพรถไฟ และสอนให้ร้องเพลง “รถไฟ ฐุ่นฐุ่น” แล้วสนทนาถึงการเดินทาง โดยรถไฟ และเล่นต่อขบวนรถไฟ โดยให้เด็กจับเอวต่อกันเดิน พร้อมกับร้องเพลงรถไฟ ฐุ่นฐุ่น

เพลง รถไฟ ฐุ่นฐุ่น

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ฉีกฉีกฉีกฉีกฉีกฉีก	เสียงเครื่องจักรดังมาแต่ไกล
พวกเรารีบขึ้นรถไฟ (ซ้า)	รถไฟแล่นไป เสียงดังฉีกฉีก (ซ้า)
ฉีกฉีกฉีกฉีกฐุ่นฐุ่น (ซ้า)	

ต่อจากนั้นให้เล่นสมมติว่า จะต้องไปซื้อตั๋วขึ้น รถไฟ ต้องเข้าคิวกันซื้อ ใครมาก่อน อยู่ข้างหน้า ใครมาช้าต้องต่อแถว ห้ามแซงคิว คนขายตั๋วรถไฟจะไม่ขายตั๋วให้คนแซงคิว เมื่อทุกคนให้ตั๋วรถไฟแล้ว ให้จับเอวเล่นรถไฟอีกครั้ง แล่นไปทั่วห้องพร้อมกับร้องเพลงรถไฟไปด้วย ครูนำให้สรุปว่าการรอเข้าแถวเรียงลำดับ ไม่แย่งกัน ไม่แซงคิวเป็นผลดีอย่างไร เช่น ทำให้เราเป็นคนดี มีวินัย รักษาระเบียบ เป็นคนน่ารัก เป็นที่รักของคุณครู เพื่อนๆ พ่อแม่และผู้อื่น และให้เด็กช่วยกันคิดว่า เด็กๆ ต้องเข้าคิวหรือเข้าแถวเรียงลำดับเมื่อไรบ้าง เช่น รับประทานอาหาร รับของแจกครู สอนให้เด็กร้องเพลง “มีวินัยไม่แซงคิว”

เพลง มีวินัยไม่แข่งคิว

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล ทำนอง: พม่ากลองยาว

ยิ่งแย่งยิ่งช้า อย่ามาแข่งคิว
 ยิ่งแทรกยิ่งช้า อย่ามาแข่งคิว
 คนมีวินัย ไม่แข่งคิว
 คนมีวินัย ไม่น่าชิง
 * มาก่อนอยู่หน้า คนมาหลัง
 ไม่ทำน่าชิง อย่าแข่งคิว
 คิวนี้คนดี คอยได้ *
 หากใครแข่งคิว ไม่เรียงลำดับ
 ไม่ยอมรับ ถอยไป
 โຈະພິມໂຈະພິມ
 ໂຈະພິມພິມໂຈະພິມພິມ
 (ซ้ำ *)

3) ครูฝึกให้ร้องเพลง และให้ท่าทางประกอบ เช่น

เพลง ให้สัญญา

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล ทำนอง: เพลงบอกมาเลย

บอกมาเลย อย่าเสียวาจา จะให้สัญญาก็บอกไป
 บอกมาเลย ทำได้หรือไร เฉยทำไม บอกเลย

เพลง สัญญาปวารณา

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ฉัน (ผม, หนู) สัญญาว่าจะทำดังนี้คือ
 จะเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ (คุณครู)
 ถ้าฉัน (ผม, หนู) ผิดสัญญา จงเมตตาเตือนเทอญ

เพลง มีวินัย

เนื้อร้องและทำนอง: เยาวชนค้ายศิลปะเด็กพิเศษ
(Art for All) รุ่น 1 ปี 2542

ลัลลาล่า ลัลลัลลาล่า	ลัลลัลลาล่า ๆ ลัลลาล่า
เราเป็นเด็กต้องมีวินัย (ซ้ำ)	อยู่ที่ใดก็ต้องทำตามหน้าที่
รู้จักรับผิดชอบชั่วดี (ซ้ำ)	ระเบียบวินัยนี้เป็นสิ่งสำคัญ
กติกาที่กำหนดกัน (ซ้ำ)	กฎเกณฑ์ทุกอันต้องทำให้ได้เอ๋ย

เพลง เก่งตามกติกา

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล ทำนอง: เพลง ทิวเขาบอก

ครู:	ตั้งใจ บอกว่าให้ตั้งใจ
นักเรียน:	จะทำดีได้ (ยัง) ไง
ครู:	ต้องตามที่ครูเคยว่า
นักเรียน:	วินัย ต้องฟังและเชื่อตาม
ครู:	จะมีมารยาทงาม ต้องทำตามกติกา
นักเรียน:	ครูดี สอนดี สอนเก่ง
ครู:	นักเรียนก็เคร่ง เรียนเก่งตามตำรา
นักเรียน:	กิจกรรมช่วยนำปัญญา พัฒนาตนได้จิตใจยังสดใส
ครู:	วินัยพร้อมใจรักษาระเบียบ
นักเรียน:	ฝึกให้เรียบ ให้งามทุกที่
ครู:	อยากเป็นเด็กดี ต้องเคารพกฎเกณฑ์
นักเรียน:	อยากเป็นผู้นำ ต้องทำตามกติกา

4) ครูให้จับไม้สั้นไม้ยาว เพื่อฝึกให้เด็กยอมรับผลการจับไม้สั้นหรือไม้ยาวของตัวเอง ในการเลือกตัวแสดงหรือผลัดกันออกมาเสนอผลงานของกลุ่ม เป็นการฝึกให้มีระเบียบวินัยและยอมรับข้อตกลงของส่วนรวม

2.2 ตัวอย่างกิจกรรมฝึกความมีสติ

1) ครูร้องเพลง “นิ้วมือ” พร้อมกับให้เด็กๆ กางมือซ้ายออก แล้วใช้นิ้วชี้มือขวา ชี้นิ้วของมือซ้ายแต่ละนิ้วให้ถูกต้องตามเสียงเพลง เพื่อฝึกสติอย่างง่ายๆ ในการใช้มือสัมพันธ์กับความคิดและการพูด ถ้าเด็กๆ ชี้ได้ถูกแสดงว่ามีสติดี

เพลง นิ้วมือ

โป่ง ชี้ กลาง นาง ก้อย
 ก้อย นาง กลาง ชี้ โป่ง นาง ก้อย
 นาง ก้อย ชี้ กลาง ก้อย นาง
 ก้อย นาง ชี้ กลาง ก้อย

ครูอธิบายว่า คนที่ชี้ได้ถูกต้องไม่พลาด เป็นคนมีสติดี ผู้ที่ชี้พลาดควรมีเกมใหม่
 พยายามเอาใจมาจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นๆ

2) ครูให้เด็กร้องเพลง “สติ” เพื่อให้เข้าใจความหมายของสติ

เพลง สติ

เนื้อร้องและทำนอง: เยาวชนค่ายศิลปะเด็กพิเศษ
 (Art for All) รุ่น 1 ปี 2542

(สร้อย)	* สติ คือ กำหนดรู้ (ซ้ำ)	ว่าจะทำอะไรอยู่นั้นมีสติ *
	จะคิด จะอ่าน จะเขียน (ซ้ำ)	แม้แต่เรื่องเรียนต้องมีสติ
(สร้อย)		
	จะทำการงานสิ่งใด (ซ้ำ)	จะสำเร็จได้ต้องมีสติ
(สร้อย)		
	หากคิดจะทำสิ่งใด (ซ้ำ)	อย่ายอมให้ใครเขามาตำหนิ
(สร้อย)		

3) ครูให้เด็กร้องเพลงตบแผละฝึกสติ แล้วเล่นเกมตบแผละ เพื่อฝึกสติให้ทันและ
 สัมพันธ์กับกาย – วาจา และใจ โดยให้เด็กจับคู่กันนั่งขัดสมาธิหันหน้าเข้าหากัน ตบมือ ตบตัก และ
 แตะมือกันตามเสียงเพลงที่ร้อง 4 จังหวะ ดังนี้

- จังหวะ 1 ตบมือตนเอง (ตบ)
- จังหวะ 2 ตบตักตนเอง (ตบ)
- จังหวะ 3 ตบมือตนเอง (ตบ)
- จังหวะ 4 แตะมือไปแตะมือเพื่อน (แตะ)

เพลง ตบแผละฝีกสติ

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ตบแผละ ตบแผละ ตบแผละ .....
 (ตบ) (ตัก) (ตบ) (แตะ) (ตบ) (ตัก) (ตบ) (แตะ)
 ปาก ใจ ตรงกัน นันแผละ .....
 (ตบ) (ตัก) (ตบ) (แตะ) (ตบ) (ตัก) (ตบ) (แตะ)(ตบ)
 เรา มา ลอง ฝีก กัน
 (ตัก)(ตบ) (แตะ)(ตบ) (ตัก)
 จิต – กาย สัมพันธ์ กับ ปาก ตบแผละ .....
 (ตบ) (แตะ) (ตบ) (ตัก) (ตบ) (แตะ) (ตบ) (ตัก) (ตบ) (แตะ)

4) ครูให้เด็กเล่นเกม “โป้ง โอ้ย พุดคำสุภาพ”

วิธีเล่น

4.1) สอนให้เด็กร้องเพลง “สวัสดี ขอโทษ ขอขอบคุณ” พร้อมทั้งทำท่าประกอบ

เพลง สวัสดี

เนื้อร้องและทำนอง: เขียวชนค่ายศิลปะเด็กพิเศษ
 (Art for All) รุ่น 1 ปี 2542

(สวัสดี) สวัสดี ขอโทษ ขอขอบคุณ
 ขอขอบคุณ ขอโทษ สวัสดี (ซ้ำ)
 สวัสดี ค่ะ/ครับ ขอโทษ ค่ะ/ครับ ขอขอบคุณ ค่ะ/ครับ

4.2) แบ่งเด็กเป็นกลุ่มๆ ละ 3 คน แล้วให้หมายเลขกลุ่ม หรือให้เด็กตั้งชื่อ

4.3) ครูและเด็กช่วยกันร้องเพลง “สวัสดี ขอโทษ ขอขอบคุณ” พอเพลงจบ ครูทำท่าไปยังที่เด็กกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (กลุ่มที่ไม่ถูกยิงจะร้อง “โอ้ย” พร้อมกัน) เด็กกลุ่มที่ถูกยิงต้องลุก ขึ้นยืน แล้วให้สมาชิกในกลุ่มพุดคำสุภาพคำใดคำหนึ่งในเพลง จนครบ 3 คน แล้วจึงร้องเพลงพร้อม กัน แล้วเลือกยิงเด็กกลุ่มใหม่ โดยผู้ยิงจะเป็นครูหรือเด็กกลุ่มที่ถูกยิงล่าสุดเป็นผู้เลือก

2.3 ตัวอย่างกิจกรรมฝึกความกตัญญู

1) ครูฝึกให้เด็กร้องเพลง “กตัญญู” แล้วสรุปอธิบายเนื้อหาของเพลง

เพลง กตัญญู

เนื้อร้องและทำนอง: เยาวชนค่ายศิลปะเด็กพิเศษ
(Art for All) รุ่น 1 ปี 2542

กตัญญู รู้คุณ คุณพ่อ กตัญญู รู้คุณ คุณแม่
กตัญญู รู้บุญคุณครู และ ผู้มีพระคุณ
นี่คือ คติประจำใจเรา (ซ้ำ)

2) ครูสอนเด็กร้องเพลง “เด็กไทยกตัญญู”

เพลง เด็กไทยกตัญญู

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล ทำนอง: เพลงอ่อนซ่อม

มาเร็วไว	เยาวชนไทย	นั่งทำไมอยู่
รักพ่อแม่	รักคุณครู	รักผู้มีคุณ
เคารพท่าน	ช่วยงานท่าน	เพราะท่านการุณ
หากลืมนคุณ	ผู้คน	ต้องเสียใจ
	หมั่นระลึกคุณท่าน	คนดีทำดีต่อไป
ตอบแทนคุณผู้ใด		ทำไปด้วยใจกตัญญู

3) ครูฝึกให้เด็กทำกิจกรรมบูชาคุณพ่อแม่ ครูอาจารย์ต่อจากบูชาพระเสมอ

4) ครูแนะนำให้เด็กหาดอกไม้ไปให้ญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ในวันสำคัญของท่าน เช่น วันคล้ายวันเกิด และในวันสงกรานต์ อาจพาเด็กไปรดน้ำขอพรท่าน

5) โรงเรียนอาจจัดกิจกรรมหน้าเสาธง ในวันคล้ายวันเกิดครูใหญ่หรือครูอื่นๆ โดยเชิญครูท่านนั้นยืนที่หน้าเสาธงหลังเคารพธงชาติ แล้วให้ตัวแทนนักเรียนชายหญิงถือช่อดอกไม้ไปให้ครูในขณะที่เด็กทุกคนร้องเพลงอวยพร เช่น

เพลง อวยพรวันเกิดคุณครู

สุขสันต์วันเกิดเกิดคุณครู	ครูให้ความรู้แก่หนูจนเชี่ยวชาญ
ชีวิตคงอยู่ชื่นชูงยั้งยืนนาน	ให้สุขสำราญผ่านพ้นภัย
ครูผู้เสียสละ	ครูคือพระแห่งดวงใจ
วันนี้วันเกิด พรล้ำเลิศใดใด	ขอมอบจากดวงใจแต่คุณครู

6) โรงเรียนจัดกิจกรรมวันกตัญญู อาจเป็นวันก่อนปิดภาคเรียน ให้เด็กทำความดี ตั้งแต่ตื่นเช้า กราบบูชาคุณและรับใช้พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เมื่อมาถึงโรงเรียนก็มากราบครูทุกคน ช่วยกันทำความสะอาดทั่วโรงเรียน สนามหญ้า รดน้ำต้นไม้ ให้อาหารสัตว์ ช่วยเหลืองานของพี่ๆ หรือ

งานในห้องประชุม โรงอาหาร ในสวน ในห้องเรียน พร้อมทั้งเปิดเพลง หรือให้ร้องเพลงอย่างเบิกบาน ตลอดเวลาที่ทำงานให้แก่โรงเรียน

เพลง ทำงานสนุก

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

เราทำงาน หัวเราะขึ้นบาน ทำงานสนุก
ยิ่งทำยิ่งมีความสุข ไม่เคยเป็นทุกข์ สนุกกับงาน

2.4 ตัวอย่างกิจกรรมฝึกความมีเมตตากรุณา

1) ครูให้ทำกิจกรรม “สัตว์เลี้ยงแสนรัก” โดยครูให้เด็กร้องเพลงเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง แล้วสนทนากับเด็กถึงสัตว์เลี้ยงที่บ้านของเด็กๆ และให้พลัดกันเล่าว่าสัตว์เลี้ยงเหล่านั้นเป็นอย่างไร แล้วให้เด็กๆ ช่วยกันสรุปว่า สัตว์เลี้ยงเหล่านั้นมีประโยชน์อย่างไร ต่อจากนั้นซักถามให้เด็กสรุปว่า เมื่อสัตว์เลี้ยงเหล่านี้มีประโยชน์ต่อเรา เราควรดูแลให้มีความสุขแก่สัตว์เลี้ยงเหล่านั้นอย่างไรบ้าง การแสดงความรักที่เรามีต่อสัตว์เลี้ยงควรทำอย่างไร เช่น อุ้ม กอด ให้อาหาร ไม่รังแกสัตว์เลี้ยงให้เดือดร้อนและรักษาพยาบาลเมื่อสัตว์เลี้ยงเจ็บป่วย

ตัวอย่างเพลงเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง เช่น

เพลง ลูกหมาของใคร

เนื้อร้องและทำนอง: อ.สงวนศรี พันธุ์พัฒน์

ลูกหมาของใคร	อยู่ในสวนผัก
ลูกหมาที่รัก	เฝ้าบ้านเราเอ๋ย

2) ครูให้ทำกิจกรรม “เมตตาต่อสัตว์และพืช” ถ้าในโรงเรียนมีสัตว์เลี้ยง เช่น นก ไก่ ปลา กระต่าย และมีต้นไม้ ดอกไม้ โดยครูแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม (ตามความสมัครใจ) ให้สลับกัน กลุ่มหนึ่งดูแลรดน้ำพรวนดินให้ต้นไม้ เก็บใบไม้แห้งไปรวมให้ผู้ใหญ่เผา อีกกลุ่มหนึ่งช่วยกวาดทำความสะอาดบริเวณกรงสัตว์ ให้น้ำ ให้อาหาร และอุ้มให้ความรัก ความเมตตาต่อสัตว์ (ถ้าไม่เป็นอันตราย) เมื่อแต่ละกลุ่มทำเสร็จให้อีกกลุ่มไปตรวจความเรียบร้อย แล้วมารายงานหน้าชั้น

ครูนำเด็กชมเชยและกล่าวขอบคุณที่ช่วยดูแลสัตว์ต่างๆ และต้นไม้ ดอกไม้ของโรงเรียน เพื่อให้เด็กทุกคนภาคภูมิใจที่ได้ทำงานให้แก่ธรรมชาติด้วยความเมตตา กรุณาอยากให้สัตว์มีความสุข

3) ครูให้เด็กๆ ฝึกอธิษฐานจิต แม่เมตตาแก่ผู้อื่นทุกครั้งที่เด็กๆ ได้ทำความดีหรือหลังจากสวดมนต์ พร้อมทั้งอธิบายว่า การแผ่เมตตาเป็นบุญ ยิ่งแผ่ไปมากเท่าใดยิ่งได้บุญเพิ่มขึ้น โดยที่บุญของเรามีได้หมดไปเลย กลับยิ่งมากขึ้น และสอนให้ร้องเพลง “ยิ่งให้ยิ่งได้”

บทแผ่เมตตา (อย่างย่อ)

สัพเพ สัตตา สัตว์ทั้งหลายที่มีชีวิต
 จงอย่าผูกเวรกันเลย จงอย่าเบียดเบียนกันเลย
 จงอย่าได้ทุกข์กายทุกข์ใจเลย จงมีแต่ความสุขกายสุขใจ
 รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด
 และจงได้รับผลบุญจากข้าพเจ้าด้วยเถิด

เพลง ยิ่งให้ยิ่งได้

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ยิ่งให้ ยิ่งได้ ไม่มีหมด
 ยิ่งหวง ยิ่งหด หมดเลยหนา
 นี่คือ คำสอน ของหลวงตา *
 กุศลพา ให้โชคดี ตลอดไป ... มา มา ทำความดี
 * หลวงตา คือ พระเทพสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรัญฐิตธัมโม) วัดอัมพวัน จ.สิงห์บุรี

4) ครูสอนเด็กร้องเพลง “ความเมตตา” และ “ความกรุณา”

เพลง ความเมตตา

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ความเมตตาเป็นสมบัติของเด็กดี
 ตรองดูซี ทุกคนต้องมีเมตตา
 หากเจอใครตกทุกข์ทรมาน
 มีเมตตา สงสารเถิด ประเสริฐเอย

เพลง ความกรุณา

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ความกรุณาเป็นสมบัติของเด็กดี
 ช่วยทันทีเมื่อผู้ใดทุกข์ทน
 หากเจอใครไม่ว่าสัตว์หรือคน
 ช่วยให้พ้นทุกข์ยากลำบากกาย .. (ใจ)

2.5 ตัวอย่างกิจกรรมฝึกความอดทน

1) ครูให้เด็กทำกิจกรรม “คนเก่งต้องอดทน” โดยให้เล่นเกม เช่น “เกมกระรอกเข้าโพรง” วิธีเล่น ให้เด็กๆ จับมือกันกลุ่มละ 3 คน ในแต่ละกลุ่มให้คนที่ชอบวิ่งเป็นกระรอก เด็กอีก 2 คน หันหน้าหากันและเอามือจับกันไว้ เป็นโพรงซ้ายคนหนึ่ง และโพรงขวาคนหนึ่งให้คนที่เป็นกระรอกเข้าไปอยู่ในโพรง ครูใช้สัญญาณนกหวีดเป่าให้เตรียมตัว แล้วสั่งให้กระรอกหรือโพรงทำตามคำสั่ง เช่น กระรอกออกนอกโพรง/กระรอกเปลี่ยนโพรง/กระรอกเข้าโพรงเดิม/กระรอกหนีโพรง โพรงไล่จับกระรอก/และกระรอกมุดโพรง โพรงหนีกระรอก/เป็นต้น เมื่อเด็กเหนื่อยแล้วให้แยกออกไปนั่งพักเป็น 3 วง คือ วงกระรอก วงโพรงซ้าย และวงโพรงขวา

ครูสนทนากับเด็กว่า ใครวิ่งชนโต๊ะ – แก้อับ้าง ใครหกล้มบ้าง ใครวิ่งชนกันบ้าง เจ็บไหม? เวลาเล่นสนุกเด็กๆ มักจะไม่รู้สึกเจ็บ หรือเจ็บก็ไม่ร้อง เพราะใจกำลังจดจ่ออยู่กับการเล่น มักจะลืมความเจ็บ นั่นคือ การอดทน การลืมความเจ็บปวดเล็กๆ น้อยๆ ระหว่างการเล่น เป็นการฝึกความเข้มแข็ง อดทนไปในตัว นักกีฬาจึงมีความอดทนมาก ใครอยากเป็นนักกีฬา อยากเป็นคนเก่งต้องอดทน เจ็บนิดเดียว เดี่ยวหายแล้ว ให้เด็กร้องเพลง “คนเก่งต้องอดทน”

เพลง คนเก่งต้องอดทน

เนื้อร้องและทำนอง: อ.จงดี ทองใย

เกิดเป็นคน เราต้องทน ฝึกลอดทน เพื่อนเอ๋ย
อย่ามัวกลัว อย่าเกรง เราต้องเก่ง สู้เลย

2) ครูให้เด็กทำกิจกรรม “อดทนต่อความโกรธ” โดยครูสนทนาซักถามเด็กว่า ใครเคยถูกเพื่อนว่า หรือด่า หรือพูดให้โกรธบ้าง? เมื่อโกรธแล้วตอบโต้อย่างไร? สรุปลงได้ว่าทะเลาะกันแล้วก็โกรธกัน ต่อจากนั้นครูเล่านิทาน เรื่อง “เออ ดี แล้วกันไป” ซึ่งมีใจความย่อๆ ดังนี้

เด็กชายตั้งเป็นใบ้ เพราะหูหนวก ใครพูดอะไรก็ไม่ได้ยิน แต่ทำงานเก่ง วาดรูปสวย ส่งรูปไปประกวดมักได้รับรางวัลเสมอ ต่อมาเด็กชายตั้งหัดพูดออกเสียงได้ 5 คำ คือ “เออ ดี แล้วกันไป” เด็กชายตั้งจะพูดแต่คำ 5 คำนี้ทั้งวัน ใครพูดอะไรด้วย เด็กชายตั้งก็ตอบว่า “เออ ดี แล้วกันไป”

วันหนึ่งเด็กอื่นๆ ที่แพ้การประกวดวาดรูปพากันมาด่าว่าเด็กชายตั้งว่า ใ้อับ้าง ใ้อหูหนวกบ้าง เด็กชายตั้งก็ตอบว่า “เออ ดี แล้วกันไป” เด็กบางคนก็ใส่ร้ายว่ากรรมการล่าเอียง เห็นตั้งเป็นใบ้ก็เลยส่งสารให้รางวัลไป ทั้งๆ ที่รูปที่ตั้งวาดไม่สวยเลย ตั้งก็ตอบว่า “เออ ดี แล้วกันไป” ในที่สุดเด็กใจร้ายคนหนึ่งได้นำน้ำมาเทราดลงบนรูปที่ตั้งวาดค้างไว้ ตั้งก็ยังคงพูดว่า “เออ ดี แล้วกันไป” ปรากฏว่า สีที่ถูกน้ำละลายไหลลงมา กลายเป็นภาพน้ำตาลสวยงามแปลกตา รูปภาพของตั้ง รูปนั้นก็เลยชนะการประกวดได้รางวัลอีก

ครูให้เด็กช่วยกันสรุปว่า เด็กชายตั้งเป็นคนอดทนต่อความโกรธ คนที่อดทนต่อความโกรธได้ คือ คนที่ใจเย็น รู้จักสะกดหรืออดกลั้นความโกรธได้ อยากจะด่าแต่อดใจไว้ไม่ด่าตอบ ตาดูเห็นแล้วก็แล้วไป หูฟังได้ยิน เขาว่าเขาด่าก็ไม่ใส่ใจจำ ปล่อยให้เสียงมันผ่านไป เหมือนเด็กชายตั้ง

ไม่ได้ยินอะไร ใครจะว่าอย่างไร ก็ตอบว่า “เออ ดี แล้วกันไป” แล้วถามเด็กว่า ใครจะทำได้
 เด็กชายตั้งบ้าง

ครูสอนให้เด็กร้องเพลง “อดทน”

เพลง อดทน

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

อดทน อดทน อดทน   ทุกคนรู้จัก อดกลั้น
 อารมณ์ทั้งหลายคลายผัน   จิตสุขสันต์เมื่อเราอดทน

3) ครูให้เด็กทำกิจกรรม “ไม่เห็นจะน่ากลัว” โดยครูสนทนาซักถามเด็กๆ ว่า ใครกลัวอะไรบ้าง แล้วให้เด็กเลือกสิ่งที่ตนกลัวมากที่สุด คนละ 1 อย่าง และให้เด็กที่กลัวสิ่งเดียวกันนั่งจับกลุ่มเป็นวง ค่อยๆ ทำอย่างไรจึงจะหายกลัว ครูให้ตัวแทนของกลุ่มออกมาเล่า ครูสรุป หรือสอนให้เด็กอดทนต่อความกลัวด้วยวิธีต่างๆ เช่น หาเพื่อนไปด้วยกัน หรือทำด้วยกัน ท่องคำปลุกใจให้หายกลัว หรือร้องเพลงต่างๆ แล้วสอนให้เด็กร้องเพลง “ไม่เห็นจะน่ากลัว” ปลุกใจให้อดทนต่อความกลัว

เพลง ไม่เห็นจะน่ากลัว

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

จะกลัวไปทำไม   ไม่เห็นว่าจะน่ากลัว
 หากเราทำความดี   แล้วไม่มีความชั่ว
 ผู้ที่เป็นคนดี   เขาไม่มีความกลัว
 แล้วจะมัวกลัวอะไร   ไม่เห็นว่าจะน่ากลัว

เมื่อเด็กร้องเพลงได้แล้ว ให้แต่ละกลุ่มจับมือกันเป็นวงกลม เดินหมุนเวียนขวาพร้อม
 กับร้องเพลงไปด้วย ตอนจบของเพลงให้บอกว่า กลุ่มนั้นๆ จะไม่กลัวอะไรหรือไม่กลัวบุคคลใด

2.6 ตัวอย่างกิจกรรมฝึกความซื่อสัตย์

1) ครูเล่านิทานให้เด็กฟัง เรื่อง “นกกระยางเจ้าเล่ห์” โดยใช้สื่อประกอบนิทานมีเนื้อ
 เรื่องย่อ ดังนี้

นกกระยางตัวหนึ่งอยากจะกินปลา ปู กุ้ง หอย ซึ่งอยู่ในสระน้ำเล็กๆ ก็ทำเป็นสงสาร
 สัตว์เหล่านั้นจะต้องตายเมื่อน้ำในสระแห้งหมด โดยบอกสัตว์เหล่านั้นว่า ตนจะพาไปยังสระใหญ่ที่มีน้ำ
 เยอะ ปลาหมอรับอาสาไปดูก่อนว่า นกกระยางพูดจริงหรือไม่ นกกระยางก็คาบปลาหมอบินไปถึงสระ
 ใหญ่มีน้ำ เต็มเปี่ยม แล้วคาบปลาหมอกลับมาบอกฝูงปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ว่า มีสระใหญ่จริงๆ พวก
 หอย ปู กุ้ง ปลาทั้งหลายรีบขอให้นกกระยางพาตนไปปล่อยในสระนั้นเร็วๆ นกกระยางจึงคาบสัตว์น้ำ
 ไปทีละตัวๆ แต่แทนที่จะไปปล่อยลงน้ำในสระ กลับกินสัตว์น้ำเหล่านั้นเสียทีละตัว แล้วกลับไปคาบตัว
 อื่นมาใหม่ จนเหลือปูแก่ตัวสุดท้าย ซึ่งฉลาดมาก ปูได้บอกนกกระยางว่า กระดองปูแข็งมาก กลัวจะ

หลุดจากปากนกกระยาง จึงขอให้ปูหนีบคอนอกกระยางไปตีกว่า นกกระยางก็ยอมให้ปูหนีบคอบินพา มาถึงข้างสระใหญ่ ปูมองลงไปเห็นกระดุกปลา กุ้ง หอย ที่นกกระยางจับมากินทีละตัว ก็รู้ทันทีว่านกกระยางหลอกพวกตัวมากินหมดแล้ว จึงเอาก้ามปูหนีบคอนกกระยางอย่างแรง จนคอขาดตาย ปูก็ตกลงในสระใหญ่ รอดชีวิตอยู่ในสระนั้นได้ต่อไป

ต่อจากนั้นครูนำให้เด็กพิจารณานิสัยของสัตว์แต่ละตัว เช่น นกกระยาง ปลาหมอ ปูแก่ ปลา กุ้ง หอย สรุปว่า สัตว์ตัวใดมีความซื่อสัตย์ ตัวใดไม่ซื่อสัตย์ ใครฉลาดแต่ไม่ซื่อสัตย์ได้รับผลอย่างไร ใครโง่ แต่ซื่อสัตย์ได้รับผลอย่างไร ใครฉลาดและซื่อสัตย์ได้รับผลอย่างไร

ครูอาจให้เด็กเล่นบทบาทสมมติเป็นนกกระยาง ปลาหมอ ปูแก่ และสัตว์น้ำทั้งหลาย โดยให้เด็กสวมหัวสัตว์เหล่านั้น แล้วให้คิดหาคำพูดมาพูดกันเองให้เป็นไปตามเนื้อเรื่อง

ก่อนแสดง ครูสอนให้ร้องเพลงและทำท่าประกอบ

เพลง หอยปูกุ้งปลา

เนื้อร้องและทำนอง: อ.สงวนศรี พันธุ์พัฒน์

มาพวกเราามา	มาเล่นน้ำเร็วไว
ไวพวกเราไว	หอย ปู กุ้ง ปลา
เราเป็นสัตว์น้ำ	อยู่ในน้ำทุกเวลา

หลังจากแสดงจบ มีการติ-ชม การใช้คำพูดและการแสดงของแต่ละคนแล้วครูสอนให้ร้องเพลง “ซื่อสัตย์” ดังนี้

เพลง ซื่อสัตย์

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ตรง ตรง ตรง	เราต้องซื่อตรงพูดแต่คำจริง
จริง จริง จริง	คนเก่งจริงจะต้องซื่อสัตย์
คนซื่อทำประโยชน์สารพัด (ซ้า)	เราต้องหัดให้มีคุณธรรม (ซ้า)

2) ครูให้เด็กเล่นเกมในห้องเรียน เช่น ไข่ไขว้ไขว้ โพงพาง งูกินหาง เอาเถิด เจ้าล่อ ซ่อนหา ฯลฯ ตัวอย่างให้เล่นเกมซ่อนหา โดยให้ตกลงกติกาการเล่น ดังนี้

- (1) ให้จับไม้สั้นไม้ยาว ใครจับได้ไม้สั้นที่สุดเป็นคนปิดตาคนแรก
- (2) หาที่ซ่อนได้เฉพาะในห้องเรียน ห้ามออกนอกห้อง
- (3) เมื่อได้รับสัญญาณอนุญาตให้เปิดตา จึงถอดผ้าปิดตาออก แล้วหาเพื่อน เจอตัวด้านหลังหรือด้านข้างให้เรียกชื่อทันที ถ้าเรียกชื่อถูก คนนั้นต้องมาเป็นผู้ปิดตาแทน
- (4) ทุกคนต้องให้สัญญาณว่าจะตามกติกาทั้ง 3 ข้อ แล้วครูสอนให้ท่องบทร้อยกรองซ่อนหา ดังนี้

บทร้อยกรองซ่อนหา

ซ่อน ซ่อน หา หา   ปิดตาให้มืด
เปิด เปิด ปิด ปิด   ต้องผิดสัญญา

ขณะที่เด็กเล่นกัน ครูคอยสังเกตว่ามีการผิดกติกาบ้างหรือไม่ ถ้ามีครูก็จะชี้แจงให้เด็กรู้ว่าผิด ยอมรับผิด ขอโทษเพื่อน แล้วจึงให้เล่นต่อไป

เพลง ขอโทษ

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

เพื่อนจำ เพื่อนจำ   โกรธหรือไร ไม่อึดเลย
ขอโทษเถิดเพื่อนเอ๋ย   เราเคยเล่นด้วยกัน
พลั้งไปอภัยโดยพลัน   ยกโทษให้ฉันเถิดเอ๋ย

2.7 ตัวอย่างกิจกรรมฝึกความประหยัด

- 1) ครูฝึกให้เด็กทำของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น
  - 1.1) ก้านตอง เอามาทำเป็นม้า เรียกว่า “ม้าก้านกล้วย” แล้วแข่งขันกันขี่ม้าก้านกล้วย โดยแบ่งผู้เล่นเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้เล่นกับฝ่ายผู้ชม ให้ผลัดกันเล่น ผลัดกันชม ฝ่ายผู้เล่นให้ยื่นเรียงแถวหน้ากระดาน ใครถึงเส้นชัยก่อนเป็นผู้ชนะ ใครชนะก็ได้เป็นอัศวิน โดยให้ฝ่ายผู้ชมและผู้เล่นอื่นๆ ประบมือให้
  - 1.2) กะลาตัวเมีย (ข้างที่มีรู) ชัดให้เรียบ แล้วเอาเชือกร้อย 2 ฝา ให้เด็กเล่น “เดินกะลา” แข่งขันกัน
  - 1.3) ใบทางมะพร้าว นำมาสานเป็นปลา
  - 1.4) เมล็ดน้อยหน่า เมล็ดมะขาม นำมาเล่นอีตัก
- 2) ครูฝึกให้เด็กทำของเล่นเองจากวัสดุเหลือใช้ เช่น
  - 2.1) แกนหลอดด้าย ให้นำมาร้อยเชือกลากเล่น โดยนำกระดาษที่ใส่ไขมาทำเป็นตัวสัตว์ต่างๆ ติดกาวครอบไว้ข้างบน หรือนำแกนหลอดด้ายติดกับกล่องกระดาษ ตกแต่งให้เป็นรถสำหรับลากเล่น
  - 2.2) กระดาษ นำมาพับเป็นเครื่องบินหรือจรวดกระดาษร่อนเล่นกัน
- 3) ครูชี้ให้เด็กเห็นว่าของเล่นที่ได้จากธรรมชาติและวัสดุเหลือใช้มีประโยชน์ ไม่เป็นพิษเป็นภัยและช่วยให้ประหยัด ไม่ต้องเสียเงินซื้อ แต่เล่นได้สนุกเช่นกัน
- 4) ครูสอนให้เด็กร้องเพลง “ประหยัดได้ประโยชน์” และเพลง “ประหยัด”

เพลง ประหยัดได้ประโยชน์

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล ทำนอง: เพลงยินดีไม่มีปัญหา

เล่นอะไรทำเอา	เก่งกว่าเขาทุกอย่าง
ต้องชวนกันสร้างสรรค์	เล่นจำลองของโปรด
ประหยัดเงินทันที	ฝึกอย่างนี้ไร้โทษ
ประหยัดแล้วเป็นประโยชน์	เล่นอะไรทำเอง
(สร้อย) * สวัสดิ์ครับ/ค่ะ	ผม/หนูชอบทำเอง ไม่เกรงปัญหา *

เพลง ประหยัด

เนื้อร้องและทำนอง: เขียวชนค้ายศิลปะเด็กพิเศษ

(Art for All) รุ่น 1 ปี 2542

ประหยัด ประหยัด ประหยัด	วันละนิด ชีวิตจะสดใส
ประหยัด พอกิน พอใช้	ชาติไทยจะได้มั่นคง
ลัลลัล ลา ลัลลา ลัลลัล ลา (ซ้ำ)	

2.8 ตัวอย่างกิจกรรมฝึกความขยัน

- 1) ครูให้เด็กทำกิจกรรม “หนูทำได้เอง” โดย
  - 1.1) ครูสอนให้เด็กร้องเพลง “ขยัน” และพูดคุยถึงความขยันของฝั่ง

เพลง ขยัน

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล ทำนอง: ลาวลำปาง

หึ่ง หึ่ง หึ่ง หึ่ง	เสียงฝั่งบินเวียนวน
ดูดดมสุคนธ์	น้ำหวานแล้วบินเลยไป
สร้างรวงรัง	สวยปานวังยิ่งใหญ่
หากขยันเหมือนฝั่งเมื่อใด	ทุกคนก้าวไปสู่ความเจริญ (ซ้ำ)

- 1.2) ครูถามว่าใครทำอะไรได้เองบ้าง ให้เด็กบอกมาคนละอย่าง เด็กอาจบอกว่าใส่เสื้อเอง ล้างมือเอง ทาแปรงเอง หวีผมเอง ถัดกระดุมเสื้อเอง กวาดบ้านเอง ฯลฯ และครูให้เด็กๆ ลองทำทำให้อู แล้วให้เด็กๆ ที่ทำได้เหมือนกันมาอยู่แถวเดียวกัน ครูให้ทุกคนในแถวทำพร้อมกันทีละอย่าง
- 1.3) ครูสอนให้เด็กร้องเพลง “หนูทำได้เอง” ถ้าเนื้อเพลงตรงกับแถวไหน ให้แถวนั้นทำพร้อมกัน

เพลง หนูทำได้เอง

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ล้างมือ ล้างมือ ดูซิ	ล้างมืออย่างนี้ หนู/ผมทำได้เอง
ทาแป้ง ทาแป้ง ดูซิ	ทาแป้งอย่างนี้ หนู/ผมทำได้เอง
หวีผม หวีผม ดูซิ	หวีผมอย่างนี้ หนู/ผมทำได้เอง
กลัดกระดุม กลัดกระดุม ดูซิ	กลัดกระดุมอย่างนี้ หนู/ผมทำได้เอง

ฯลฯ

2) ครูให้ทำกิจกรรม“คนขยันคือคนเก่ง” โดยครูพาเด็กออกไปที่สนามหญ้าหรือสวนดอกไม้ บริเวณโรงเรียน ชี้ให้ดูใบไม้ใบหญ้าที่แห้ง หรือหล่นเกลื่อนกลาดอยู่ตลอดจนถึงไม้หรือเศษกระดาษ เศษขยะ ที่รกรกอยู่ในสวนในสนาม แล้วถามเด็กว่า ทำอย่างไรสนามหรือสวนจะสะอาด ไม่รก เด็กๆ อาจจะตอบว่า ช่วยกันเก็บ ครูก็ตั้งคำถามต่อไปว่า เก็บอย่างไรจึงจะสะอาดและมีไม้เปื้อน คำตอบก็คือ หาไม้แหลมๆ มาเสียบ แล้วใส่ลึงหรือถังขยะ ครูควรเตรียมก้านไม้ไฟ ตัดปลายให้แหลม หรือไม้เสียบปลาย่าง แจกให้เด็กคนละอัน สำหรับจิ้มใบไม้แห้งหรือเศษกระดาษ เศษขยะ จัดให้เด็กบางคนถือกล่อง-ลังกระดาษ หรือถังขยะคอยตามไปรับขยะจากที่เพื่อนจิ้มเสียบไว้

ก่อนทำกิจกรรมนี้ ครูอาจสอนให้เด็กร้องเพลง และอธิบายความหมายของคำว่า คนขยันด้วย

เพลง คนเก่งต้องขยัน

เนื้อร้องและทำนอง: ศ.อำไพ สุจริตกุล

ใครเก่ง ใครเก่ง ช่วยที	มาเร็วคนดี ใครเก่งช่วยเหลือ
ช่วยกัน ช่วยกัน ช่วยกัน	เราคนขยัน ช่วยกัน เสร็จเอง
ขยัน มั่นเป็น จังได้ (ซ้ำ)	รีบเร่งทำไป จนเสร็จแหละเอง (ซ้ำ)

หลังทำกิจกรรมนี้ ครูให้เด็กไปล้างมือ แล้วมานั่งล้อมวงคุยกันว่าใครเก่ง ทำอะไรบ้าง ให้เด็กๆ ช่วยกันบอกว่า เพื่อนคนไหนทำอะไร ต่างคนต่างเสนอความดีของผู้อื่น ครูให้คำชมเชยว่า “หนู...เก่ง คนขยันคือคนเก่ง” ทุกคนปรบมือให้ ผู้ได้รับคำชมลุกขึ้นยืนไหว้คุณครูและเพื่อนๆ

กิจกรรมคนขยันคือคนเก่งนี้ ครูอาจพลิกเพลงนำไปใช้ได้หลายกรณี เพื่อให้เด็กภาคภูมิใจในการทำอะไรด้วยตนเอง ช่วยตัวเองได้ และชอบช่วยเหลืองานทุกอย่างที่พอทำได้ ซึ่งเป็น การปลูกฝังความขยันหมั่นเพียรให้แก่เด็ก

2.9 ตัวอย่างกิจกรรมฝึกความไม่เห็นแก่ตัว

1) ครูให้เด็กๆ ทำกิจกรรม “ใครเอาแต่ใจ” ดังนี้

1.1) ครูเล่านิทานเรื่อง “นกกระสาจับหมาจิ้งจอก” ความว่า หมาจิ้งจอกเชิญนกกระสาไปกินเลี้ยงที่บ้าน หมาจิ้งจอกเอาข้าวใส่จานแบบๆ หมาจิ้งจอกเลียกินได้ แต่นกกระสาปากยาวกินได้ วันต่อมา นกกระสาเชิญหมาจิ้งจอกไปกินข้าวบ้าง นกกระสาเอาข้าวใส่คนโทปากสูง ซึ่ง นกกระสาจุ่มคอยื่นปากเข้าไปกิน

1.2) ครูให้เด็กๆ ช่วยกันคิดว่า หมาจิ้งจอกเห็นแก่ตัวอย่างไร และนกกระสาเห็นแก่ตัวอย่างไร สรุปได้ว่า ทั้งหมาจิ้งจอกและนกกระสาเอาแต่ใจตัว ไม่เห็นใจเพื่อน และให้คิดต่อว่า ถ้านักเรียนชวน เพื่อนไปกินข้าวนักเรียนจะอย่างไร

2) ครูให้เด็กๆ ทำกิจกรรม “เด็กดีไม่เห็นแก่ตัว” ดังนี้

2.1) ครูนำเด็กๆ ไปที่สนาม และแบ่งเด็กเป็นกลุ่มๆ ตามจำนวนเครื่องเล่นที่มีแล้วให้ผลัดกันเล่น โดยนับจำนวนการเล่นเท่าๆ กัน เช่น

กระดานสลับ ให้เข้าแถวขึ้นไปเล่นได้คนละครั้ง แล้วมาต่อแถว

ชิงช้า ให้ยืนเรียงลำดับบรอกัน แล้วนับการแกว่งชิงช้าของแต่ละคน 10-20 ครั้ง แล้วลงให้เพื่อนคนถัดไปเล่นต่อ ตนเองไปต่อท้าย

2.2) ครูให้เด็กๆ หมุนเวียนไปเล่นเครื่องเล่นสนามจนครบทุกคน แล้วพาไปล้างมือ ล้างหน้า ต่อจากนั้นมานั่งล้อมวงคุยกัน

2.3) ครูถามเด็กว่า ใครได้เล่นเครื่องเล่นแล้ว มีใครไม่ยอมเล่นบ้าง (คงไม่มี เพราะทุกคนอยากเล่นด้วยกันทั้งนั้น)

2.4) ครูสอนเด็กๆ ร้องเพลง “เด็กดีไม่เห็นแก่ตัว”

เพลง เด็กดีไม่เห็นแก่ตัว

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล ทำนอง: ฟ็อนเงี้ยว

เด็กที่ดี	ต้องช่วยเหลือกัน
เอื้อเฟื้อแบ่งปัน	เห็นใจเมื่อเพื่อนเดือดร้อน
รู้จักเกรงใจ	และทนคอยไม่เกียจจน
ดีทุกชั้นตอน	ไม่แย่งของใคร ไม่เห็นแก่ตัว

มง แซะ มง แซะ แซะ มง ตะลุ่ม ตุ่ม มง (ซ้ำ)

3) ครูให้เด็กๆ ทำกิจกรรม “เกมส์สหาย” ตามวิธีการของ อำไพ สุจริตกุล ดังนี้

3.1) แบ่งเด็กๆ ออกเป็น 4 กลุ่ม เท่าๆ กัน นั่งเป็น 4 วงหรือ 4 แถว แล้วสมมุติให้แต่ละกลุ่มเป็นสัตว์ 4 ชนิด คือ เป็ด ไก่ หมู แมว

3.2) เล่าเรื่องให้ทุกกลุ่มฟังว่า หนูแปมเป็นคนเลี้ยงสี่สหาย ทุกวันได้นำอาหารมาให้สัตว์ทั้ง 4 ชนิด แต่ต้องถามก่อนว่า “เอา” หรือ “ไม่เอา”

3.3) บอกนิสัยของสัตว์แต่ละชนิดว่าชอบกินอาหารต่างกัน

เปิด ชอบกิน รำ และ ปลา
 ไก่ ชอบกิน ข้าว และ ผัก
 หมู ชอบกิน รำ และ ผัก
 แมว ชอบกิน ข้าว และ ปลา

3.4) ให้แต่ละกลุ่มตกลงกันเองให้ได้มติว่า “เอา” หรือ “ไม่เอา” โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว

3.5) กลุ่มใด “เอา” ให้ส่งเสียงร้องของสัตว์ในกลุ่มพร้อมกัน กลุ่มใด “ไม่เอา” ให้ทุกคนในกลุ่มโบกมือไขว้ไปมา

3.6) อธิบายกติกาว่า

ถ้าทุกกลุ่ม ตอบเหมือนกัน ได้กิน

ถ้าทุกกลุ่ม ตอบต่างกัน อดกิน

ต้องได้คำตอบครบ 4 กลุ่ม จึงบันทึกลงตารางแต่ละวัน

ตัวอย่างตาราง

วันที่ \ กลุ่ม	(ภาพ) เปิด	(ภาพ) ไก่	(ภาพ) หมู	(ภาพ) แมว	ผล
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					

3.7) บอกชื่ออาหารที่หนูแป้มนำมาแต่ละวัน ดังนี้

วันที่ 1 หนูแป้มนำ รำ มาให้ ถามว่า เอาไหม?

ได้คำตอบจาก 4 กลุ่มแล้ว เขียนลงตาราง

วันที่ 2 หนูแป้มนำ ข้าว มาให้ ถามว่า เอาไหม?

ได้คำตอบจาก 4 กลุ่มแล้ว เขียนลงตาราง

วันที่ 3 หนูแป้มนำ ผัก มาให้ ถามว่า เอาไหม?

ได้คำตอบจาก 4 กลุ่มแล้ว เขียนลงตาราง

วันที่ 4 หนูแป้มนำ ปลา มาให้ ถามว่า เอาไหม?

ได้คำตอบจาก 4 กลุ่มแล้ว เขียนลงตาราง

วันที่ 5 หนูแป้มนำ รำ และ ข้าว มาให้ ถามว่า เอาไหม?

ได้คำตอบจาก 4 กลุ่มแล้ว เขียนลงตาราง

3.8) เมื่อบันทึกผลครบ 5 วันแล้ว ครูจึงสรุปผลแต่ละวันว่า วันไหน ได้กิน หรืออดกิน

3.9) หลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่า “กิจกรรมนี้ให้บทเรียน หรือให้ข้อคิดอะไรบ้าง” แล้วครูสอนให้เห็นว่า ถ้าเลือกโดยเห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว จะอดกินหมดทุกกลุ่ม แต่ถ้าเลือกโดยนึกถึงผู้อื่นก่อน นึกถึงส่วนรวมก่อนส่วนตน เช่น วันนี้ไม่มีของที่ ตนชอบ แต่มีที่ผู้อื่นชอบก็ยอมเลือกเพื่อให้ผู้อื่นได้กิน ยอมเสียสละความชอบของตนเลือกให้ผู้อื่น ในที่สุดตนก็จะได้รับด้วย ครูพยายามสรุปและเน้นให้เห็นว่าควรเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมก่อน แล้ว ส่วนตนก็จะได้เองในภายหลัง ใครเห็นใจผู้อื่นนึกถึงส่วนรวมก่อน คนนั้นเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว

3.10) สรุปโดยสอนเพลง “ไม่เห็นแก่ตัว”

เพลง ไม่เห็นแก่ตัว

เนื้อร้อง: ศ.อำไพ สุจริตกุล ทำนอง: ฟ็อนเงี้ยว

ไม่เห็นแก่ตัว	ไม่เอาแต่ใจ
ไม่เอาเปรียบใคร	ไม่เอาตัวรอด
รู้จักเกรงใจ	ให้แก่ส่วนรวม
ไม่เห็นแก่ตัว	

การประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เรื่องคุณธรรมและเจตคติของเด็ก ต้องใช้วิธีการหลายอย่าง หลายแบบ และในทุกโอกาส รวมทั้งต้องวัดด้วยการปฏิบัติด้วย เพื่อตรวจสอบทั้งผลการเรียนรู้และ พฤติกรรมของเด็กว่าได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่ ครูจึงต้องใช้เทคนิควิธีการต่างๆ ดังนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ขณะร่วมกิจกรรมทุกครั้ง
2. การให้เด็กวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองจากตารางวิเคราะห์
3. การให้เด็กประเมินความรู้สึกของตนต่อพฤติกรรมของผู้อื่น
4. การตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กได้แสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกต่างๆ
  - 4.1 คำถามให้เด็กบอกเล่ากิจกรรมที่ตนเคยปฏิบัติ
  - 4.2 คำถามที่แสดงถึงการที่เด็กได้นำความรู้ ความเข้าใจ ไปใช้ในการแก้ปัญหา
  - 4.3 คำถามให้เด็กได้ยกตัวอย่างการกระทำที่ดี มีคุณธรรม และการกระทำที่ไม่ดีควร ละเว้น
  - 4.4 คำถามที่ให้เด็กค้นหาเหตุผล
5. การวัดและประเมินจากผลงานของเด็ก

รายการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ : คุณธรรมและเจตคติ

1. ความรับผิดชอบในการทำสิ่งต่างๆ ของตนเอง และรับผิดชอบต่องานของส่วนรวมที่ได้รับมอบหมาย
2. การมีใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ
3. การช่วยผู้มีบุญคุณทำสิ่งต่างๆ
4. การช่วยเหลือคนและสัตว์ที่เดือดร้อน
5. การรอคอยโอกาสและอดทนทำสิ่งที่ยากให้สำเร็จ
6. การนำของผู้อื่นมาเป็นของตน
7. การกินและใช้สิ่งต่างๆ อย่างประหยัด
8. ความขยันทำงาน
9. การทำเพื่อส่วนรวม
10. การเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสิ่งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต
11. ความภาคภูมิใจในความสำเร็จ
12. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
13. ความเชื่อมั่นในตนเอง
14. ความมุ่งมั่นทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ
15. ยอมรับและเรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาด
16. มองโลกในแง่ดี
17. การควบคุมอารมณ์ตนเอง

บรรณานุกรม

น้อมศรี เคทและคณะ. 2549.รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนระดับอนุบาล สำหรับสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (ภาคผนวก) กรุงเทพมหานคร :คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 1 – 29.